

Афілофороїдні гриби Ічнянського національного природного парку (Україна)

У результаті проведених мікологічних досліджень на території Ічнянського національного природного парку (Чернігівська обл., Україна) знайдено 161 вид афілофороїдних грибів. Із них 159 уперше наведено для регіону досліджень, 30 – уперше зареєстровано в Лівобережному Лісостепу й два види (*Kavinia alboviridis* та *Skeletocutis brevispora*) – нові для України. Виявлено новий локалітет *Grifola frondosa* – рідкісного для території України виду гриба, унесеного до Червоної книги України.

Ключові слова: Лівобережний Лісостеп, мікобіота, субстрат, екологічні групи.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одне з пріоритетних завдань національних природних парків – проведення інвентаризації та охорона різноманітності всіх організмів, включаючи гриби. Аналіз літератури засвідчив, що територія Ічнянського національного природного парку (далі – НПП) практично не вивчена в мікологічному плані, а дослідження афілофороїдних грибів тут узагалі не проводили. Отже, зважаючи на низький ступінь вивченості мікобіоти Ічнянського НПП, **мета** нашого дослідження – установити та проаналізувати таксономічну різноманітність афілофороїдних грибів різних екологічних груп, що сформувалася на цій території.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами роботи стали зразки афілофороїдних грибів, зібрані протягом вегетаційних сезонів 2016–2017 рр. у ході дев'яти експедиційних виїздів до території Ічнянського НПП. Сучасні латинські назви грибів узгоджено з номенклатурною базою даних «Index Fungorum». Камеральну обробку зразків проводили за загальноприйнятими мікологічними методиками [11]. Оскільки в списку, наведеному нижче, усі назви видів грибів і судинних рослин подано із зазначенням авторів видів, то в тексті статті вони наводяться без авторів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Ічнянський НПП створений відповідно до Указу Президента України від 21.04.2004 р. № 464/2004. Парк розміщений на території Ічнянського району Чернігівської області. Його створено з метою збереження, відтворення й раціонального використання типових та унікальних лісостепових природно-ландшафтних й історико-культурних комплексів у верхів'ї р. Удай. Загальна площа парку – 9665,8 га [8].

За геоботанічним районуванням України Ічнянський НПП лежить у Прилуцько-Лохвицькому геоботанічному районі Роменсько-Полтавського геоботанічного округу лучних степів, дубових, грабово-дубових (на заході) та дубово-соснових (на терасах річок) лісів й евтрофних боліт Лівобережно-Придніпровської підпровінції Східноєвропейської провінції Європейсько-Сибірської лісостепової області Лісостепової зони [2]. За районуванням, що використовують у «Флорі грибів України», Ічнянський НПП лежить у Лівобережному Лісостепу [1].

Більшість парку складають лісовкриті території (8301,0 га). Серед лісів переважають соснові. Значні площі займають березові й дубові. Соснові ліси розміщені переважно в північній частині парку, дубові та дубово-грабові – у центральній і південно-східній, липові – у західній, вільшняки – уздовж русел річок Удаю, Іченьки та їхніх приток, а також у вологих зниженнях [6; 8].

Перші мікологічні дослідження на території Ічнянського НПП розпочато невдовзі після його створення [4]. У результаті виявлено 35 видів слизовиків [5], 36 – дискосмітетів [3] і 74 – базидієвих грибів, із яких 33 належать до іржастих, 20 – до агарикоїдних і 21 – до гастеромітетів [4]. Однак такий важливий компонент мікобіоти, як афілофороїдні гриби, і досі залишається практично не вивченим. До початку наших досліджень для території парку відомо лише два представники цієї групи – *Schizophyllum commune* та *Trichaptum biforme* [4].

У результаті проведених досліджень на території Ічнянського НПП виявлено 161 вид афілофороїдних грибів. Із них 159 – уперше виявлено для парку, 30 – нові для Лівобережного Лісостепу й два (*Kavinia alboviridis* і *Skeletocutis brevispora*) – нові для України. Види, що були відомі тут, за даними літератури (*Schizophyllum commune* та *Trichaptum biforme*), підтверджено нашими знахідками. Також зареєстровано один рідкісний для України вид – *Grifola frondosa*, занесений до Червоної книги України [9] і вперше знайдений нами на території Чернігівської області.

Більшість виявлених афілофороїдних грибів (149 видів) належить до ксилосапротрофів, що розвиваються на сухостійній та опалій деревині. На опалих шишках *Pinus sylvestris*, окрім звичайного

для цього субстрату *Auriscalpium vulgare*, знайдено ще й *Tulasnella violea*. Шість видів (*Fomitopsis pinicola*, *Heterobasidion annosum*, *Inonotus hispidus*, *Laetiporus sulphureus*, *Phaeolus schweinitzii*, *Porodaedalea pini*) належать до небезпечних збудників корневих і стовбурових гнилей. Також виявлено два рідкісні види вузькоспеціалізованих грибів із роду *Skeletocutis* Kotl. et Pouzar, що розвиваються на базидіомах інших трутовиків – *S. brevispora* на відмерлому минулорічному плодовому тілі *Phellinidium ferrugineofuscum* і *S. carneogrisea* на *Trichaptum fuscoviolaceum* із деревини *Pinus sylvestris*. Перший вид новий для України, а другий до наших досліджень був відомий лише з Луганського природного заповідника [7].

Окрім того, на території Ічнянського НПП зареєстровано види, що за шкалою, запропонованою фінськими мікологами [10], належать до індикаторів старих малопорушених лісів. Це *Gloeoporus taxicola*, *Phaeolus schweinitzii*, *Porodaedalea pini* і *Pseudomerulius aureus*. Один вид (*Sidera lenis*) є індикатором пралісів. Ці знахідки можуть свідчити про наявність на території парку ділянок із малопорушеними умовами та таких, що зазнають незначного антропогенного навантаження.

Нижче наводимо список видів афілофороїдних грибів, зареєстрованих на обстеженій території. Таксони в списку розміщені в алфавітному порядку. Для кожного виду наведено субстрат, на якому його виявлено. Нові для України види позначені однією зірочкою; види, що виявилися новими для Лівобережного Лісостепу – двома зірочками.

***Acanthophysellum dextrinoideocerussatum* (Manjón, M. N. Blanco et G. Moreno) Sheng H. Wu, Boidin et C. Y. Chien – на сухостійній деревині *Robinia pseudoacacia* L.

Antrodia ramentacea (Berk. et Broome) Donk. – на сухостійному стовбурі *Pinus sylvestris* L.

Antrodiella romellii (Donk) Niemelä – на опалих гілках *Carpinus betulus* L.

***Athelia bombacina* (Link) Pers. – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.

Athelia epiphylla Pers. – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.

Atheliachaete sanguinea (Fr.) Spirin & Zmitr. – на опалих гілках *Betula pendula* Roth., *Pinus sylvestris* L.

Aurantiporus fissilis (Berk. & M.A. Curtis) H. Jahn – на стовбурі живих дерев *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.

Auriscalpium vulgare Gray – на шишках *Pinus sylvestris* L.

Bjerkandera adusta (Willd.) P. Karst. – на сухостійних стовбурах *Acer negundo* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Betula pendula* Roth., *Corylus avellana* L., на опалих гілках *Quercus robur* L., *Picea abies* (L.) H. Karst., *Populus tremula* L.

Bjerkandera fumosa (Pers.) P. Karst. – на опалих гілках *Acer negundo* L., *Quercus robur* L., на гілках сухостійного *Fraxinus excelsior* L.

Botryobasidium aureum* Parmasto в стадії ***Haplotrichum aureum (Pers.) Hol.-Jech. – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.

Botryobasidium conspersum* J. Erikss. у стадії анаморфи ***Haplotrichum conspersum (Link) Hol.-Jech. – на опалих гілках *Betula pendula* Roth.

Botryobasidium laeve (J. Erikss.) Parmasto – на опалих гілках *Betula pendula* Roth., *Pinus sylvestris* L.

***Botryobasidium robustius* Pouzar & Hol.-Jech. – на опалих гілках *Betula pendula* Roth.

Botryobasidium subcoronatum (Höhn. & Litsch.) Donk – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.

Byssomerulius corium (Pers.) Parmasto – на опалих гілках *Acer platanoides* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Fraxinus excelsior* L., *Quercus robur* L.

Ceraceomyces serpens (Tode) Ginns – на опалих гілках *Betula pendula* Roth., *Pinus sylvestris* L.

Ceraceomyces microsporus K. H. Larss. – на опалих гілках *Quercus robur* L.

***Ceratobasidium cornigerum* (Bourdot) D. P. Rogers – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.

Ceriporia purpurea (Fr.) Donk – 16.07.16, с. Заудайка, дубово-кленовий ліс. На опалих гілках *Quercus robur* L.

Ceriporus squamosus (Huds.) Quéf. – на сухостійному стовбурі *Acer negundo* L.

Chondrostereum purpureum (Pers.) Pouzar – на опалих гілках *Betula pendula* Roth., на поваленому стовбурі *Acer* sp.

***Cinereomyces lindbladii* (Berk.) Jülich – на опалих гілках і поваленому стовбурі *Pinus sylvestris* L.

Coltricia perennis (L.) Murrill – на підстилці.

- Coniophora arida* (Fr.) P. Karst. – на опалих гілках листяної породи, на лежачому стовбурі *Carpinus betulus* L., на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
- Coniophora olivacea* (Fr.) P. Karst. – разом із *Phanerochaete velutina*, на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
- Coniophora puteana* (Schumach.) P. Karst. – на повалених стовбурах та опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
- Corticium roseum* Pers. – на опалих гілках *Quercus robur* L.
- Cylindrobasidium evolvens* (Fr.) Jülich – на опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.
- Daedalea quercina* (L.) Pers. – на сухостійному стовбурі *Quercus robur* L.
- Daedaleopsis confragosa* (Bolton) J. Schröt. – на сухостійних стовбурах *Betula pendula* Roth., *Corylus avellana* L., cf. *Fraxinus excelsior* L., *Quercus robur* L.
- Daedaleopsis tricolor* (Bull.) Bondartsev & Singer – на сухостійних стовбурах *Corylus avellana* L., *Salix* sp.
- Dendrothele acerina* (Pers.) P. A. Lemke – на корі живих стовбурів *Acer campestre* L., *Acer platanoides* L.
- Diplomitoporus flavescens* (Bres.) Domański – на сухостійному стовбурі *Pinus sylvestris* L.
- Efibula tuberculata* (P. Karst.) Zmitr. & Spirin – на опалих гілках *Carpinus betulus* L., *Fraxinus excelsior* L., *Quercus robur* L.
- Fistulina hepatica* (Schaeff.) With. – на стовбурах живих дерев *Quercus robur* L.
- Fomes fomentarius* (L.) Fr. – на сухостійних стовбурах *Betula pendula* Roth., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L., *Quercus rubra* L., *Salix* sp., на стовбурі живого дерева *Quercus robur* L.
- Fomitiporia punctata* (P. Karst.) Murrill – на сухостійних стовбурах *Quercus robur* L., *Rhamnus cathartica* L., *Salix* sp.
- Fomitiporia robusta* (P. Karst.) Fiasson & Niemelä – на опалих гілках *Quercus robur* L.
- Fomitopsis betulina* (Bull.) B. K. Cui, M. L. Han & Y.C. Dai – на сухостійних та повалених стовбурах *Betula pendula* Roth.
- Fomitopsis pinicola* (Sw.) P. Karst. – на пеньку *Carpinus betulus* L., біля основи стовбурів живих та сухостійних дерев *Pinus sylvestris* L., на гілці сухостійного стовбура *Quercus robur* L.
- Fuscoporia ferruginosa* (Schrad.) Murrill – на сухостійних стовбурах *Corylus avellana* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Quercus robur* L.
- Ganoderma applanatum* (Pers.) Pat. – на сухостійних стовбурах *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Acer platanoides* L., на повалених стовбурах *Betula pendula* Roth., *Quercus robur* L.
- Ganoderma lucidum* (Curtis) P. Karst. – на пеньку *Acer* sp.
- Ganoderma resinaceum* Boud. – на поваленому стовбурі *Quercus robur* L.
- Gelatoporia dichroa* (Fr.) Ginns – на опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Betula pendula* Roth., *Quercus robur* L.
- ***Gloeocystidiellum luridum* (Bres.) Boidin – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
- Gloeocystidiellum porosum* (Berk. & M. A. Curtis) Donk – на опалих гілках *Betula pendula* Roth.
- Gloeoporus taxicola* (Pers.) Gilb. & Ryvarde – на опалих гілках та поваленому стовбурі *Pinus sylvestris* L.
- Gloiothele citrina* (Pers.) Ginns & G. W. Freeman – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
- Grifola frondosa* (Dicks.) Gray – біля основи стовбура живого *Quercus robur* L. Занесений до Червоної книги України.
- Hapalopilus rutilans* (Pers.) Murrill – на сухостійних стовбурах *Corylus avellana* L., *Quercus robur* L.
- Heterobasidium annosum* (Fr.) Bref. – на пеньку, біля основи стовбура живого дерева та на корінні *Pinus sylvestris* L.
- ***Heteroradulum deglubens* (Berk. & Broome) Spirin & Malysheva – на опалих гілках *Carpinus betulus* L.
- Hymenochaete cinnamomea* (Pers.) Bres. – на опалих гілках *Carpinus betulus* L.
- Hymenochaete rubiginosa* (Dicks.) Lév. – на пеньках *Quercus robur* L., *Quercus rubra* L.
- Hymenochaetopsis tabacina* S. H. He & Jiao Yang – на пеньках *Carpinus betulus* L., *Quercus robur* L.
- Hyphoderma medioburiense* (Burt) Donk – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
- Hyphoderma setigerum* (Fr.) Donk – на опалих гілках листяної породи.

- Hyphoderma transiens* (Bres.) Parmasto – на опалих гілках *Acer* sp., cf *Fraxinus* sp.
***Hyphodermella corrugata* (Fr.) J. Erikss. & Ryvarde – на опалих гілках *Fraxinus excelsior* L.
Hyphodontia arguta (Fr.) J. Erikss. – на лежачому гнилому стовбурі *Quercus rubra* L.
Hyphodontia barba-jovis (Bull.) J. Erikss. – на опалих гілках *Acer* sp.
Hyphodontia crustosa (Pers.) J. Erikss. – на лежачому стовбурі та опалих гілках *Pinus sylvestris* L., на опалих гілках *Quercus rubra* L.
Hyphodontia pallidula (Bres.) J. Erikss. – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
Hyphodontia subalutacea (P. Karst.) J. Erikss. – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L. без кори.
Inonotus hispidus (Bull.) P. Karst. – на сухостійному стовбурі *Carpinus betulus* L.
Irpex lacteus (Fr.) Fr. – на опалих гілках *Acer negundo* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Betula pendula* Roth., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.
Junghuhnia nitida (Pers.) Ryvarde – на опалій гілці *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Betula pendula* Roth.
**Kavinia alboviridis* (Morgan) Gilb. & Budington. – на дрібних опалих гілочках та підстилці.
Laetiporus sulphureus (Bull.) Murrill – на живих і всихаючих стовбурах *Quercus robur* L.
Laxitextum bicolor (Pers.) Lentz – на опалих гілках *Populus tremula* L., *Quercus rubra* L.
Lentinus arcularius (Batsch) Zmitr. – на опалих гілках *Quercus rubra* L.
Lentinus brumalis (Pers.) Zmitr. – на опалих гілках листяної породи.
Lentinus tigrinus (Bull.) Fr. – на пеньку листяної породи.
Lenzites betulina (L.) Fr. – на опалих гілках та стовбурах *Betula pendula* Roth.
***Lobulicium occultum* K. H. Larss. & Hjortstam разом із *Phlebiella vaga* – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
Meripilus giganteus (Pers.) P. Karst. – біля основи живого стовбура *Quercus robur* L.
Metuloidea fragrans (A. David & Tortic) Miettinen – на сухостійних і повалених стовбурах *Corylus avellana* L., *Quercus robur* L.
Mutatoderma mutatum (Peck) C. E. Gómez – на опалих гілках листяної породи.
**Mycoacia aurea (Fr.) J. Erikss. & Ryvarde – на сильно розкладеному пеньку листяної породи.
Neofavolus alveolaris (DC.) Sotome & T. Hatt. – на гілках та сухостійних стовбурах *Acer platanoides* L., *Quercus robur* L., *Quercus rubra* L.
Neolentinus lepideus (Fr.) Redhead & Ginns – на занурених у мурашник гілках *Pinus sylvestris* L.
Oligoporus alni (Niemelä & Vampola) Piątek – на повалених стовбурах *Carpinus betulus* L.
Oxyporus corticola (Fr.) Ryvarde – на опалих гілках *Acer platanoides* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.
Oxyporus populinus (Schumach.) Donk – на сухостійному стовбурі *Acer platanoides* L.
***Pachykytospora tuberculosa* (Fr.) Kotl. & Pouzar – на поваленому стовбурі *Carpinus betulus* L.
Peniophora cinerea (Pers.) Cooke – на опалих гілках *Acer* sp., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Betula pendula* Roth., *Populus* sp.
Peniophora incarnata (Pers.) P. Karst. – на опалих гілках *Betula pendula* Roth., *Corylus avellana* L., *Fraxinus excelsior* L.
**Peniophora laeta (Fr.) Donk – на опалих гілках *Carpinus betulus* L.
Peniophora lilacea Bourdot & Galzin – на опалих гілках *Carpinus betulus* L.
Peniophora nuda (Fr.) Bres. – на опалих гілках *Betula pendula* Roth., *Populus tremula* L.
***Peniophora pithya* (Pers.) J. Erikss. – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
***Peniophora polygonia* (Pers.) Bourdot & Galzin – на опалих гілках *Populus tremula* L.
Peniophora quercina (Pers.) Cooke – на опалих гілках *Betula pendula* Roth., *Quercus robur* L.
***Peniophora violaceolivida* (Sommerf.) Masee – на опалих гілках листяної породи.
Peniophorella praetermissa (P. Karst.) K. H. Larss. – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
Peniophorella pubera (Fr.) P. Karst. – на опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Pinus sylvestris* L.
Phaeolus schweinitzii (Fr.) Pat. – біля основи стовбурів живих дерев, на занурених у ґрунт гілках *Pinus sylvestris* L.
Phanerochaete laevis (Fr.) J. Erikss. & Ryvarde – на опалих гілках На опалих гілках *Corylus avellana* L.
Phanerochaete sordida (P. Karst.) J. Erikss. & Ryvarde – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L., *Quercus robur* L.

- Phanerochaete velutina* (DC.) P. Karst. – на опалих гілках *Carpinus betulus* L., *Corylus avellana* L., *Fraxinus excelsior* L., *Pinus sylvestris* L., *Quercus robur* L.
- ***Phellinidium ferrugineofuscum* (P. Karst.) Fiasson & Niemelä – на гілці сухостійного дерева, на поваленому стовбурі *Pinus sylvestris* L.
- Phellinus igniarius* (L.) Quél. – на сухостійних стовбурах *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Betula pendula* Roth., *Salix* sp.
- Phellinus pomaceus* (Pers.) Maire – на опалих гілках *Prunus cerasus* L.
- Phlebia radiata* Fr. – на повалених стовбурах *Acer platanoides* L., *Pinus sylvestris* L.
- Phlebia tremellosa* (Schrad.) Nakasone & Burds. – на повалених стовбурах *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Betula pendula* Roth., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.
- Phlebiopsis gigantea* (Fr.: Fr.) Jülich – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
- Porodaedalea pini* (Brot.) Murrill – на сухостійному стовбурі *Pinus sylvestris* L.
- Postia balsamea* (Peck) Jülich – на пеньку *Carpinus betulus* L.
- Postia caesia* (Schrad.) P. Karst. – на повалених та сухостійних стовбурах *Pinus sylvestris* L.
- Postia floriformis* (Quél.) Jülich – на пеньку сильно розкладеної листяної породи.
- Postia fragilis* (Fr.) Jülich – на повалених стовбурах *Pinus sylvestris* L.
- Postia stiptica* (Pers.) Jülich – на пеньку *Pinus sylvestris* L.
- Pseudomerulius aureus* (Fr.) Jülich – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
- ***Radulodon aneirinus* (Sommerf.) Spirin – на *Populus tremula* L.
- Radulomyces confluens* (Fr.) M. P. Christ. – на опалих гілках *Fraxinus excelsior* L., *Pinus sylvestris* L.
- Radulomyces molaris* (Chaillat ex Fr.) M. P. Christ. – на опалій гілці *Quercus robur* L.
- Radulomyces rickii* (Bres.) M. P. Christ. – на опалих гілках листяної породи (cf. *Fraxinus*, *Acer*), *Pinus sylvestris* L.
- ***Rhizoctonia fusispora* (J. Schröt.) Oberw., R. Bauer, Garnica & R. Kirschner – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.
- Schizophyllum amplum* (Lév.) Nakasone – на опалих гілках *Populus tremula* L.
- Schizophyllum commune* Fr. – на лежачому стовбурі *Pinus sylvestris* L., на пеньку *Quercus robur* L.
- Schizopora paradoxa* (Schrad.) Donk – на поваленому стовбурі та опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Betula pendula* Roth., на сухостійному стовбурі *Corylus avellana* L., на поваленому стовбурі *Picea abies* (L.) H. Karst., на опалих гілках *Pinus sylvestris* L., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.
- **Sidera lenis (P. Karst.) Miettinen – на сухостійному стовбурі *Pinus sylvestris* L.
- ***Sistotrema porulosum* Hallenb. – на опалих гілках *Acer* sp., *Betula pendula* Roth.
- ***Skeletocutis amorpha* (Fr.) Kotl. & Pouzar – на поваленому стовбурі *Pinus sylvestris* L.
- ***Skeletocutis brevispora* Niemelä – на відмерлому минулорічному плодовому тілі *Phellinidium ferrugineofuscum* (P. Karst.) Fiasson & Niemelä з деревини лежачого стовбура *Pinus sylvestris* L.
- ***Skeletocutis carneogrisea* A. David – на плодкових тілах *Trichaptum fuscoviolaceum* з деревини поваленого стовбура *Pinus sylvestris* L.
- Skeletocutis nivea* (Jungh.) Jean Keller – на опалих гілках *Acer platanoides* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Robinia pseudoacacia* L.
- Skeletocutis subincarnata* (Peck) Jean Keller. – на опалих гілках *Acer platanoides* L.
- Steccherinum fimbriatum* (Pers.) J. Erikss. – на опалих гілках *Picea abies* (L.) H. Karst., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.
- Steccherinum ochraceum* (Pers.) Gray – на опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Betula pendula* Roth., *Corylus avellana* L., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L., *Quercus rubra* L.
- ***Steccherinum robustius* (J. Erikss. & S. Lundell) J. Erikss. – на опалих гілках *Ulmus glabra* Huds.
- Stereum hirsutum* (Willd.) Pers. – на повалених стовбурах й опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.
- Stereum sanguinolentum* (Alb. & Schwein.) Fr. – на сухостійних і повалених стовбурах *Picea abies* (L.) H. Karst., *Pinus sylvestris* L.
- Stereum subtomentosum* Pouzar – на поваленому стовбурі *Acer platanoides* L.
- Thelephora terrestris* Ehrh. – на підстилці та на зануреній у ґрунт деревині *Pinus sylvestris* L.
- ***Tomentella bryophila* (Pers.) M. J. Larsen – на опалих гілках *Acer* sp.
- ***Tomentella terrestris* (Berk. & Broome) M. J. Larsen – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.

Trametes gibbosa (Pers.) Fr. – на опалих гілках і сухостійних стовбурах *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.

Trametes hirsuta (Wulfen) Lloyd – на пеньках *Acer negundo* L., *Pinus sylvestris* L., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.

Trametes pubescens (Schumach.) Pilát – на опалих гілках *Prunus cerasus* L.

Trametes trogii Berk. – на поваленому стовбурі *Carpinus betulus* L., *Quercus robur* L.

Trametes versicolor (L.) Lloyd – на пеньках *Acer* sp., *Betula pendula* Roth., на поваленому стовбурі *Pinus sylvestris* L., *Populus tremula* L., *Salix* sp.

***Trechispora alnicola* (Bourdot & Galzin) Liberta – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.

***Trechispora cohaerens* (Schwein.) Jülich & Stalpers – на опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.

***Trechispora stevensonii* (Berk. & Broome) K. H. Larss. – на опалих гілках листяної породи.

Trichaptum abietinum (Dicks.) Ryvarden – на повалених стовбурах *Picea abies* (L.) H. Karst., *Pinus sylvestris* L.

Trichaptum biforme (Fr.) Ryvarden – на повалених стовбурах *Betula pendula* Roth., *Carpinus betulus* L., *Populus tremula* L.

Trichaptum fuscoviolaceum (Ehrenb.) Ryvarden – на сухостійному й поваленому стовбурі *Pinus sylvestris* L.

Tubulicrinis subulatus (Bourdot & Galzin) Donk – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.

Tulasnella violea (Quél.) Bourdot & Galzin – на опалих гілках і шишках *Pinus sylvestris* L.

Vuilleminia comedens (Nees) Maire – на опалих гілках *Quercus robur* L.

Xanthoporia radiata (Sowerby) Tura, Zmitr., Wasser, Raats & Nevo – на опалих гілках *Prunus cerasus* L.

Xenamatella vaga (Fr.) Stalpers – на опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Carpinus betulus* L., *Pinus sylvestris* L.

Xylodon asperus (Fr.) Hjortstam & Ryvarden – на опалих гілках *Pinus sylvestris* L.

Xylodon brevisetus (P. Karst.) Hjortstam & Ryvarden – на опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., *Pinus sylvestris* L., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.

Xylodon flaviporus (Berk. & M. A. Curtis ex Cooke) Riebesehl & Langer – на сухостійному стовбурі *Acer* sp., на опалих гілках *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., на лежачих стовбурах *Betula pendula* Roth., *Pinus sylvestris* L., *Populus tremula* L., *Quercus robur* L.

Xylodon nespori (Bres.) Hjortstam & Ryvarden – на опалих гілках *Acer* sp., *Pinus sylvestris* L.

Xylodon raduloides Riebesehl & Langer – на повалених стовбурах *Acer* sp., *Quercus robur* L.

Xylodon sambuci (Pers.) Tura, Zmitr., Wasser & Spirin – на опалих гілках *Carpinus betulus* L.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Унаслідок проведених досліджень видового різноманіття афілофороїдних грибів на території Ічнянського НПП виявлено 161 вид цієї групи. Із них 159 уперше знайдені на території парку, 30 – уперше наведені для Лівобережного Лісостепу й два є новими для України. Установлено, що більшість видів – ксилосапротрофи, що цілком відповідає субстратним уподобанням афілофороїдних грибів. Також виявлено шість видів, що належать до небезпечних збудників корневих та стовбурових гнилей. Подальші дослідження дадуть змогу доповнити відомості про поширення афілофороїдних грибів у парку й провести оцінку стану лісів на цій заповідній території.

Висловлюємо щире подяку директору Ічнянського національного природного парку О. О. Шульзі й працівниці парку В. М. Маломуж за всебічне сприяння в проведенні польових досліджень.

Джерела та література

1. Гелюта В. П. Флора грибів України. Мучнисторосляні гриби / В. П. Гелюта. – Київ : Наук. думка, 1989. – 256 с.
2. Геоботанічне районування Української РСР / під ред. А. Г. Барбарича. – Київ : Наук. думка, 1977. – 304 с.
3. Джаган В. В. Перші відомості про дискоміцети Ічнянського національного природного парку / В. В. Джаган, І. О. Дудка // Український ботанічний журнал. – 2009. – Т. 66, №3. – С. 406–415.
4. Дудка І. О. Гриби заповідників та національних природних парків Лівобережної України / І. О. Дудка, В. П. Гелюта, Т. В. Андріанова та ін. – Київ : Арістей, 2009. – Т. I. – 306 с.
5. Дудка І. О. Миксомицети Ічнянського національного природного парку України / І. О. Дудка, Т. І. Кривомаз // Микологія и фитопатологія. – 2008. – Т. 42, вып. 5. – С. 432–439.

6. Жигаленко О. А. Лісова рослинність Ічнянського національно природного парку / О. А. Жигаленко // Український ботанічний журнал. – 2009. – Т. 66, № 6. – С. 836–845.
7. Ординець О. В. Афілофороїдні гриби Станично-Луганського відділення Луганського природного заповідника / О. В. Ординець, О. Ю. Акулов, Г. В. Шиян-Глотова // Заповідна справа в Україні. – 2011. – Т. 17, вип. 1–2. – С. 28–33.
8. Фіторізноманіття заповідників і національних природних парків України. – Ч. 2 : Національні природні парки / під ред. В. А. Онищенко, Т. Л. Андрієнко. – Київ : Фітосоціоцентр, 2012. – 580 с.
9. Червона книга України. Рослинний світ / ред. Я. П. Дідух. – Київ : Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с.
10. Kotiranta H. Uhanalaiset käävät Suomessa. Toinen, uudistettu painos (with English summary: Threatened polypores in Finland) / H. Kotiranta, T. Niemelä // Second revised edition. – Helsinki, 1996. – 184 s.
11. Ryvarden L. European Polypores. Part 1 : Abortiporus-Lindtneria / L. Ryvarden, R. L. Gilbertson. – Oslo : Fungiflora, 1993. – P. 1–387.

Шевченко Марія. Афіллофороїдні гриби Ічнянського національного природного парку (Україна).

В статті приводяться результати мікологічних досліджень, проведених на території Ічнянського національного природного парку (Чернігівська область, Україна), в результаті яких виявлено 161 вид афіллофороїдних грибів. Из них 159 вперше приводяться для регіону досліджень, 30 – вперше виявлені в Лівобережній Лесостепі і два (*Kavinia alboviridis* і *Skeletocutis brevispora*) являються новими для України. Обнаружен новий локалітет рідкого для території України виду гриба *Grifola frondosa*, занесеного в Червону книгу України. Установлено, що більшість видів являється ксилосапротрофами, що повністю відповідає субстратним перевагам афіллофороїдних грибів. Також виявлено шість видів, належних до небезпечних збудителів корневих і стовбурових гнилей.

Ключевые слова: Лівобережна Лесостепь, мікобіота, субстрат, екологічні групи.

Shevchenko Mariya. Aphylophoroid Fungi Recorded in the Ichnia National Nature Park (Ukraine). The article outlines results of the mycological researches conducted at Ichnia National Nature Park (Chernihiv Oblast, Ukraine). The author discovered 161 species of aphylophoroid fungi. 159 species were discovered at the research region for the first time, 30 were found for the first time in the Left Bank Forest Steppe and two species (*Kavinia alboviridis* and *Skeletocutis brevispora*) are new ones for Ukraine. The new locality of *Grifola frondosa* was discovered. The fungus is known as a rare species for the territory of Ukraine and is red listed in Ukraine. Most of the species are saprotrophs, this fact is fully consistent with the substrate preferences of aphylophoroid fungi. Moreover, the author recorded six species belonging to dangerous pathogens, that cause different kind of root rot and stem rot.

Key words: The Left Bank Forest Steppe, mycobiota, substrate, ecological groups.

Стаття надійшла до редколегії
16.10.2017 р.

УДК 581.4/.526.45(477.82)

Валентина Павлюк,
Ірина Кузьмішина

**Біоморфологічні особливості степових рослин Горохівської височини
(Горохівський район, Волинська область)**

За результатами польових досліджень 2016–2017 рр. в околицях с. Брани Горохівського району Волинської області в межах Горохівської височини нами виявлено 57 степових видів судинних рослин. За класифікацією біологічних типів К. Раункієра переважають гемікриптофіти (35 видів; 61,3%), за еколого-морфологічною класифікацією І. Г. Серебрякова – трав'яні полікарпіки (40 видів; 70,1%). Значний відсоток терофітів із терогемікриптофітами (разом 13 видів; 22,8%) пояснюється антропогенним впливом та ксерофітністю умов. Під час характеристики біоморф за типом вегетації виявлено, що всі види є літньозеленими рослинами. У біоморфологічних спектрах досліджуваного степового ценоелементу флори за типом надземних пагонів переважають